

2020'ye girerken popüler soru: Dolar ne olur?

Dr. Ahmet YARIZ

ADMİB Yönetim Kurulu Danışmanı
www.ahmetyariz.com

Literatürde 'Döviz Kuru' veya 'Parite' olarak ifade edilen kavram; bir ülke para biriminin başka bir ülkenin para birimi cinsinden ifade edilmesidir. Ülkemizde kamuoyunun önemli bir kesiminde döviz ile Amerikan Doları (USD) neredeyse eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Döviz kurunda 2018 yıl başından başlayarak yaklaşık iki yıllık bir sürede; 2001 sonrası görülmemiş artışlar ve yüksek oranlı dalgalanmalar gerçekleşmiştir. 2018 yılına 3,78 ile başlayan USD/TL kuru, iki yıllık süreçte en yüksek gün sonu değerine 6,89 ile 14 Ağustos 2018 tarihinde ulaşıırken, 3 Aralık 2018 tarihinde ise en düşük gün sonu değeri olan 5,17 TL'ye gerilemiş ve 2018 yıl sonunu 5,27 TL değeri ile tamamlamıştır. USD kuru 16 Aralık 2019 tarihinde ise 5,78 değerinden işlem görmüştür.

Döviz kuru 2017 yılının tamamında % 15, 2018 yılbaşından 14 Ağustos 2018 tarihine kadar ise % 83 artış göstermiştir. Daha sonra yaşanan düşüşlerin etkisi ile 2018 yılının tamamındaki artış oranı % 38, 2019 yıl başından 16 Aralık 2019 tarihine kadar ise % 10 artış yaşanmıştır. 2018 yılı başından 16 Aralık 2019 tarihine kadar olan dönem içindeki artış oranı ise % 52 olarak gerçekleşmiştir.

Yaklaşık iki yıllık bir sürede yaşanan % 52 oranındaki artışa etki eden yurt dışı ve yurt içi faktörlerin bir bölümü aşağıda sıralanmaktadır:

- ABD ile yaşanan Halkbank-Rahip Brunson-S 400-Yaptırımlar vb. politik eksenli krizler,
- Avrupa Birliği ile yaşanan politik gerilimler,
- Kuzey Suriye ve Kuzey Irak'taki gelişmelerin ülkemizin güvenliğini tehdit eden boyuta dönüşmesi sonucunda bölgeye yapılan askeri operasyonlar,
- 2015 yılından itibaren neredeyse her yıl yapılan seçimlerin ekonomi üzerinde oluşturduğu baskılar,
- Kur ataklarının makroekonomik göstergeler üzerinde kısa vadede oluşturduğu yapıtıcı etkiler.

Döviz fiyatlarında yaşanan yükselişler sonrasında; Yeni Ekonomi Program (YEP) ile birlikte alınan mali ve parasal önlemlerin etkisi, Türkiye ile ABD arasındaki politik risklerin daha ileri bir noktaya taşınmayacağı algısının güçlenmesi, FED'in sürpriz politika değişikliği ile 2018 yıl sonunda faiz indirimlerine başlaması ve Avrupa Merkez Bankası (ECB) düşük faiz politikasına devamı ile USD/TL durulmanın ardından düşüş sürecine girmiş, mali ve parasal önlemlerin belirleyici etkisi, global politik risklerin de azalmasıyla TL değer kazanmaya başlamış ve 5,80 düzeylerinde

➤ USD/TL kuru iki yıllık süreçte en yüksek gün sonu değerine 6.89 ile 14 Ağustos 2018'de, en düşük gün sonu değeri olan 5.17 TL'ye 3 Aralık 2018'de ulaştı.

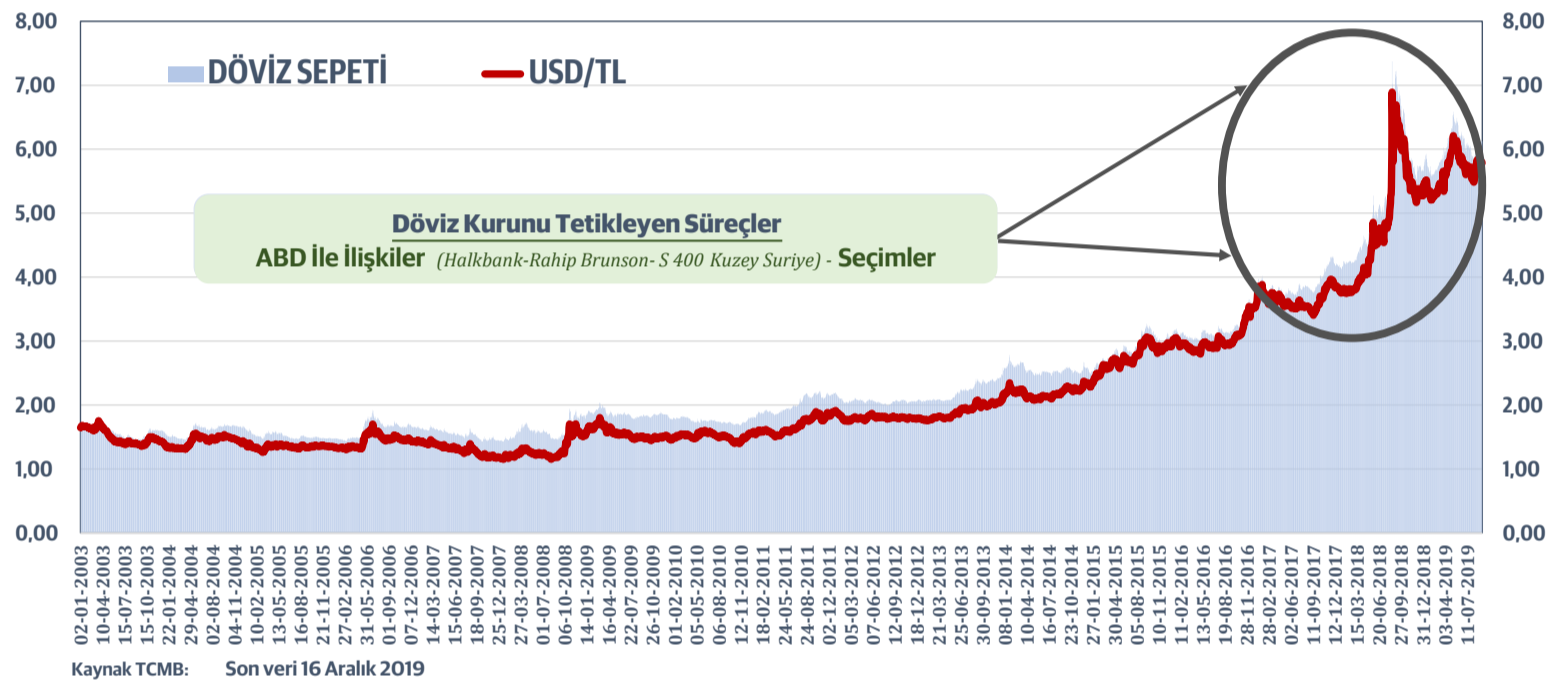
➤ Mevcut konjonktür, 2008 global krizi sonrasındaki kadar olmasa da 2020 yılında USD ve EUR açısından bol para ve düşük faiz döneminin devam edeceğini işaret ediyor.

➤ Dünya ticaret hacmine yönelik ABD-Çin ticaret görüşmeleri eksenindeki gelişmeler ile global siyasi gelişmeler USD'nin değerini artırıcı etkiler üretiyor.

➤ Yurtdışında ve yurtiçinde olağan dışı politik ve finansal bir risk oluşmadığı takdirde güncelde 5.80 USD/TL'nin, enflasyon oranları paralelinde ve sınırlı bir bant içinde dalgalanabileceği düşünülüyor.

Döviz Kurunun Gelişimi (Ocak 2003-Aralık 2019)

Kaynak TCMB: Son veri 16 Aralık 2019

dengelemmiştir. Döviz kurunun Ocak 2003-Aralık 2019 döneminde gösterdiği gelişim üstteki grafikte yer almaktadır.

Çoğunlukla yukarı yönlü zaman zaman ise aşağı yönlü bu yüksek oranlı dalgalanmalar, 2001 öncesi sık yaşanan ve unutulmaya yüz tutmuş kur tedirginliğinin yeniden nüksetmesine neden olmuştur.

Son bir yıldaki hareketleri 5,20-6,14 aralığında ve nispeten daha dar bir alanda yoğunlaşan USD'nin 2020 yılındaki izleyebileceği seyir ekonomi gündeminde ön sıralardaki yerini korumaktadır. 2019 yılını tamamlamak üzere olduğumuz bu günlerde ekonomi dünyasının ve kamuoyunun önemli gündem maddelerinden biri dövizin (veya USD'nin) 2020 yılında ne olacağı ile ilgili değerlendirmeler bu yazımızın konusunu oluşturmaktadır.

Amerikan Doları (USD) insanın ve ekonominin bulunduğu yer yüzünün her coğrafyasındaki ticari işlemlerde ödeme aracı, dünyanın her tarafında tasarruf ve saklama aracı haline gelen ve bu yönüyle "Dünya Parası" veya "Global Para" özelliğini taşımaktadır. Amerikan Dolarının (USD); global ticarete

USD Kurunun Değerini Etkileyen Faktörler

1- USD Açısından	
1a) ABD İçi Faktörler	1b) ABD Dışı Faktörler
- FED Para Politikaları	- Dünya Ticaret Hacmi Gelişmeleri
- USD Faiz Oranları	- Global Yatırım ve Risk İştahı
- GSYH Büyümesi	- ECB ve Diğer Gelişmiş Ülke Merkez Bankaları Para Politikaları
- İşsizlik Oranları	- Uluslararası Finansal Piyasalarda Gelişmeler
- Enflasyon	- Global Siyasi Gelişmeler
- Diğer	- Diğer
2- TL Açısından	
2a) Türkiye İçi Faktörler	2b) Türkiye Dışı Faktörler
Ekonomik Faktörler	Ekonomik Faktörler
- TCMB Para Politikaları ve Faiz Oranları	- FED ve Gelişmiş Ülke Merkez Bankaları Para ve Faiz Politikaları
- Döviz Kuru Gelişmeleri	- USD ve EUR Faiz Oranları
- Enflasyon	- ABD ve EUR Bölgesi GSYH Büyümesi
- Ödemeler Dengesi	- ABD ve EUR Bölgesi İşsizlik Oranları
- Büyüme	- ABD ve EUR Bölgesi Enflasyonu
- İşsizlik	- Dünya Ticaret Hacmi Gelişmeleri
- Kamu Bütçesi ve Finansmanı	- Global Yatırım ve Risk İştahı
- Ülke Borç Stoku	- Uluslararası Finansal Piyasalarda Gelişmeler
- Diğer	- Diğer
Ekonomi Dışı Faktörler	Ekonomi Dışı Faktörler
- Siyasi Gelişmeler	- Bölgesel Savaşlar
- Seçim Süreçleri	- Global ve Bölgesel Politik Sorunlar
- Güvenlik ve Terör	- ABD-Rusya-Çin-Kuzey Kore ve İran Eksenli Politik Gerilimler
- Komşu Ülkeler ile Sorunlar	- Uluslararası Terör ve Güvenlik Sorunları
- Olağanüstü Doğal Olaylar	- Komşu Ülkelere Yaptırımlar
- Diğer	- Diğer

konu emtialar (petrol, altın, gümüş, değerli metaller vb.) ve diğer ülkelerin para birimleri cinsinden değeri olan paritesi (değeri) çok sayıda faktörden etkilenmektedir. Bu faktörler üstteki tabloda gösterilmektedir.

Mevcut konjonktürde birinci grupta yer alan faktörlerdeki ge-

lişmeler; daha zayıf ve daha bol USD, daha düşük faiz oranı ile global risk iştahını arttırırken, dünya ticaret hacmine yönelik ABD-Çin ticaret görüşmeleri eksenindeki gelişmeler ile global siyasi gelişmeler ise USD'nin değerini arttırıcı etkiler üretmektedir. Bu gruptaki tüm faktörler bir-

likte değerlendirildiğinde; 2008 Global Krizi sonrasındaki kadar olmasa da 2020 yılında USD ve EUR açısından bol para ve düşük faiz döneminin devam edeceğini işaret etmektedir.

İkinci grupta yer alan tüm faktörler birlikte değerlendirildiğinde ise; makro ekonomik göstergelerden enflasyon, ödemeler dengesi, döviz kurunda dengeleme ve faiz oranlarında hızlı düşüşler, mevcut konjonktürde ülke ekonomisinin görünümüne ve TL lehine güçlü katkılar yapmaktadır. Büyüme, işsizlik ve kamu maliyesi tarafında ise öncü sinyaller olumlu olmakla birlikte olumlu yönde gidip gitmediği için yeni yılın ilk çeyreğinin geçilmesi gerekmektedir. Bu tarihten itibaren tüm makro ekonomik göstergelerde farklı hızda olsa da olumlu yönde topyekün bir iyileşme görülebilecektir. Bu gelişmelerin akabinde; düşük enflasyon ve düşük faiz ortamı, istikrarlı TL ve daha öngörülebilir bir ekonomik/politik atmosfer içinde büyüme sürecinde bir ekonomi için kalcı zemin sağlanmış olacaktır.

Yurt dışında ve yurt içinde olağan dışı politik ve finansal bir risk oluşmadığı takdirde güncelde 5,80 USD/TL'nin, enflasyon oranları paralelinde ve sınırlı bir bant içinde dalgalanabileceği düşünülmektedir. Bu kur seviyelerini "Rekabetçi Kur" olarak adlandırmak mümkündür. "Rekabetçi Kur" ülke ihracat gücünü, dünya ihracat pazarlarındaki rakiplerine karşı korumayı hedefleyen optimum kur seviyesidir.

Bu kur seviyesinden aşağı veya yukarı yönlü dalgalanmalar makro ekonomik dengeler açısından farklı sorunlara kaynaklık edebilecektir. TL'nin USD karşısında aşırı değer kazanması ile ihracatta motivasyon kayıpları yaşanırken, Türk ihracat mallarının rekabet gücünün zayıflaması ise ikame ithal mallara yönelik talep artışına neden olacaktır. İhracatın azalması ve ithalatın artışı ile ödemeler dengesinde açıklar iki yönden beslenerek büyüyecektir. Öte yandan TL'nin USD karşısında aşırı değer kayıpları da enflasyon, faiz oranları, finansman, büyüme, işsizlik, bütçe açığı vb. çok sayıda ekonomik göstergede üzerinde tahrip edici sonuçlar üretecektir.

Özetlemek gerekir ise; yıl sonuna yaklaştığımız bugünlerdeki güncel kur olan 5,80 USD/TL seviyelerinin 2020 yılında beklenen/gerçekleşen enflasyon paralelinde ve daha dar bir aralıkta hareket etmesinin yazı içeriğinde bahsedilen hususlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde ülkemiz ekonomisi için optimum faydayı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca; ülkemizin kuvvetli ve zayıf yönleri ile ülkemiz için fırsatlar ve tehditler birlikte değerlendirildiğinde hesaplanan kur seviyelerinin gerçekleşebileceği düşünülmektedir. Türkiye için yapılan SWOT Analizi (Kuvvetli-Zayıf Yönler ve Fırsatlar-Tehditler) sol alttaki şekilde yer almaktadır.

Bu bağlamda USD/TL için yazıda ifade edilen optimum seviyeler TCMB tarafından dikkatle izlenecek, TL'nin aşırı değer kaybı veya aşırı değer kazanması yol açabilecek gelişmelere karşı aşağıda ifade edilen gerekli önlemleri olacaktır.

- Yurt dışı gelişmeler ile birlikte yurt içindeki enflasyon, büyüme, iç ve dış talep vb. göstergeleri eşliğinde 2019 yılında gerçekleştirilen ve toplamda 1200 baz puana ulaşan indirimler kadar olmasa da 200-300 baz puan aralığında bir hareket alanı içerisinde faiz indirimlerinin devamı.
- Kredi notu, ABD ile ilişkiler vb. çeşitli nedenlerle zayıf seyreten uluslararası yatırımların, risk primlerindeki düşüşlerin de katkısıyla artması ihtimaline karşı ve her halükarda rezervlerin artırılması.

Türkiye SWOT Analizi

